

Riigikogu

Lossi plats 1a, 15165 Tallinn

ETTEPANEK

PEATADA KIRIKUTE JA KOGUDUSTE SEADUSE MUUTMISE SEADUSE EELNÕU MENETLUS NING KAASATA SEADUSE MUUTMISE VAJALIKKUSE HINDAMISEKS ASJASSEPUUTUVAD ISIKUD JA INSTITUTSIOONID

Meie, allakirjutanud (MPEÕK koguduste liikmed), pöördume Eesti Vabariigi Riigikogu poole seoses Kirikute ja koguduste seaduse muutmise seaduse (KiKoS) eelnõu menetlusega, mis oli algatatud Siseministeeriumi poolt 23.10.2024 ning palume:

1. tagastada KiKoS muutmise seaduse eelnõu ministeeriumile ning menetlus peatada. Seaduse eelnõu ei vasta õigusaktides ettenähtud nõuetele.
2. algatada ühes eelnõuga olulise tähtsusega riikliku küsimuse arutelu. Küsimus on olulise tähtsusega, kuna puudutab suurt arvu Eesti usklikke.
3. korraldada eelnõu avalik arutelu. Kuna avalikkust ja huvigruppe ei ole eelnõu ettevalmistamisele kaasatud, peab eelnõu menetluse võtmisele eelnevalt toimuma selle avalik arutelu;
4. edastada ettepanek asjassepuutuvatele institutsioonidele seisukoha kujundamiseks. Olukorras, kus usuvabadus on tagatud nii Põhiseaduse (PS), kui rahvusvaheliste õigusaktidega, millega Eesti on liitunud, tuleks seaduse eelnõu kooskõla hindamiseks PS ja/või rahvusvaheliste õigusaktidega küsida eelnõule seisukohta Õiguskantslerilt, võrdse kohtlemise volinikult, kuid samuti samuti Eesti Kirikute Nõukogult, MPEÕK-lt, Eesti Inimõiguste keskuselt ning rahvusvaheliselt Euroopa Liidu Põhiõiguste Ametilt, Euroopa Nõukogu peasekretäriaadilt, Euroopa Nõukogu komisjonilt "Demokraatia õiguse kaudu" ning ÜRO Inimõiguste Komiteelt.

Lugupidamisega,

Natalja Paško

Ljudmila Bariševski

Tallinn, 2024.a.

Lisa:

ettepaneku seletuskiri

ETTEPANEKU SELETUSKIRI

Usuvabadus kuulub Eesti Vabariigi põhiseaduslike õiguste hulka (PS § 40). Põhiseadusega on lisaks usuvabadusele kaitstud ka sõna- ja väljendusvabadus, ühinemisvabadus, õigus oma põhisõiguslike õiguste tagamisele ning kaitsele riigi omavoli eest. Demokraatlikus ühiskonnas tohib põhiõigusi piirata ainult juhul, millel on legitiimne eesmärk, mida õigustab avalik huvi või teiste isikute põhiõiguste kaitsmise vajadus, ja mis ei ole ülemäärane.

Seaduse muutmise eesmärgiks on toodud eelnõu seletuskirjas välja vajadus tagada riigi turvalisus. MPEÕKst tulenev julgeolekuoht ei ole millegagi kinnitatud ja seaduse muudatuse vajalikkus tekitab rida küsimusi. Korrakaitseadusest tulenev ohu mõiste: "Oht on olukord, kus ilmnenu asjaoludele antava objektiivse hinnangu põhjal võib pidada piisavalt tõenäoliseks, et lähitulevikus leiab aset korrariikumine." Seaduse muudatusel ei olnud mitte mingit ühiskonnasurvet (puudub avalik huvi), veelgi enam - avalikkust ja huvigruppe ei ole seaduse eelnõu ettevalmistusse kaasatud, ajakirjanduses läbiviidud küsitlused seda ülesannet kuidagi ei täida.

Eelnõu kohaselt on viimaste statistiliste andmete põhjal õigeusklike osatähtsus Eestis 16% rahvastikust ja MPEÕK on suurim konfessioon, seega seaduse mõju oleks ülemäärane. Seaduse jõustumisel ähvardab MPEÕK juriidilisi kehasid sundlõpetamine, kuna nõudmisi ei ole võimalik seadusega antud kahekuulise perioodi jooksul täita, arvestades, et tegemist on ka kanoonilist õigust puudutavate piirangutega, siis ei pruugi riigi nõuded olla täidetavad kohustatud isikutest mitteolenevatel põhjustel. Ministri väide, et sundlõpetamine ei mõjuta koguste liikmeid ning "kogudused jäävad avatuks ja jumalateenistused toimuvad", ei ole pädev - see mõjutab otseselt suurt osa MPEÕK koguduste liikmeid ja vaimulikke, kes ei saa senisel viisil täita usutalitusi, ei saa kuuluda neisse usuühingutesse kuhu nad sooviksid, ning liitumine teise patriarhaadiga oleks samuti ühinemisvabadusse sekkumine - vägisi liita teise institutsiooniga ei saa.

Kahtleme samas, kas selline eelnõu on üldeuldse proportsionaalne ja vajalik olukorras, milles eelnõu on selgelt vastureaktsioon VF võimudele lojaalse patriarhi väljaütlemistega. Olukorras, milles eranditult kõik Eestis tegutsevad usulised ühendused on end sellistest väljaütlemistest distantseerinud, jääb ka mõistmatuks antud eelnõu eesmärk üldiselt.

PS § 40 ütleb otse, et riigikirikut Eestis ei ole. Riigipoolse sekkumisega kiriku struktuuri ja usutalitustesse kirjutab riik otsesõnu ette, milline kirik on riigis lubatud, luues sellega nn riigile sobiva (**riigikiriku!**) kuvandi. Kiriku, koguduse, koguduste liidu ja kloostri põhitegevus on oma usu tunnistamine ja viljelemine, eeskätt jumalateenistuste kaudu. Seaduse muudatustega taotletakse eelkõige sekkumist usuliste ühenduste struktuuri ja sõltuvuse kaotamist "välisriigis asuvast insitutsioonist" ja teiselt poolt sekkutakse usutalitusse, kuna ka sel juhul seotust ei tohi olla, samuti vaimuliku isiksuse ja juhatusele ettenähtud nõuetele, mille täitmine eeldab julgeolekukontrolli läbimist.

Pädev institutsioon, kellele palume edastada küsimus seisukoha andmiseks Eesti siseselt: õiguskantslerile, aga ka võrdse kohtlemise volinikule, kaasata tuleks Eesti siseselt ka Eesti Kirikute Nõukogu, MPEÕK, Eesti Inimõiguste keskus.

Usuvabadus on tagatud Eesti põhiseadusega, aga ka rahvusvaheliste aktidega millega Eesti on liitunud, seega on kindlasti vajalik järgida:

1) **Euroopa Liidu põhiõiguste harta 14 asjassepuutuvaid artikleid**, sh artiklit 10 (mõtte-, südametunnistuse- ja usuvabadus), artiklit 11 (sõna- ja teabevabadus), artiklit 12 (kogunemis- ja ühinemisvabadus), artiklit 52 (õiguste ja põhimõtete ulatus ja tõlgendamine). Euroopa Liidu põhiõiguste harta artikkel 44 annab kodanikele ja juriidilistele või füüsilistele isikule õiguse pöörduda petitsiooniga **Euroopa Parlamendi** poole.

2) **Euroopa inimõiguste ja põhivabaduste kaitse konventsioonis** (edaspidi EIÕK) asjassepuutuvaid sätteid, sh artiklit 9 (mõtte-, südametunnistuse- ja usuvabadus), artiklit 10 (sõnavabadus), artiklit 11 (kogunemise ja ühingute moodustamise vabadus) ja artiklit 17 (õiguste kuritarvitamise keelamine);

Konventsiooni on järelevalveorgan **Euroopa Inimõiguste Kohus**, kuid **Euroopa Nõukogu peasekretäri** taotlusel esitab iga konventsiooniosaline selgituse, kuidas tema riigisisene õigus tagab konventsiooni

tõhusa rakendamise. **Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet** annab tõenditel põhinevat nõu põhiõiguste kohta. **Veneetsia komisjon** (ametlikult **Euroopa Nõukogu komisjon "Demokraatia õiguse kaudu"**) on riigiõiguse asjatundjatest koosnev **Euroopa Nõukogu** nõuandev organ.

3) **Kodaniku- ja poliitiliste õiguste rahvusvahelises paktis sätestatud, sh artikleid 18 kuni 22.** Järelevalvet lepingu täitmise üle teostab järelevalvet teostab **ÜRO Inimõiguste Komitee**.

Pädevad rahvusvahelised institutsioonid, kellele palume edastada küsimus seisukoha andmiseks: Euroopa Liidu Põhiõiguste Amet, Euroopa Nõukogu peasekretäriaat, Euroopa Nõukogu komisjon "Demokraatia õiguse kaudu" ning ÜRO Inimõiguste Komitee.

